

כוונת * השי"ת בהודיעו לנו מעשה בראשית לא היתה הכוונה הראשונה שנדע שהוא ברא את השמים והארץ בלבד, כי כמה ראיות בזה הענין. אלא הוצרך להודיענו מה שיוצאים מכלל הדברים, והיו לנו כמו הקדמה שהוא ברא הכל לכך פתח בראשית לשבעה ענינים. הראשון מהם לפי שהיתה כוונת השי"ת לבסוף להודיענו בתורה עשה ולא עשה והשכר והעונש, ולא יהיה זה אלא על פי נביא שלוח אלינו מבני אדם, הוצרכנו שנדע האיש ההוא ושלפניו בבריאתו ואבותיו ואבות אבותיו עד שנגיע לאדם הראשון, לזה התחיל התורה כפי השגת דעתינו ואמר אמנם אני בראתי שמים וארץ תחלה ואח"כ הצמחים ובעלי החיים על סדרן זה אחר זה, ואח"כ אדם ואחריו נח ואחריו אברהם עד שהגיע לשליח משה רבינו עליו השלום הנתנת לנו תורה על ידו לפי המחשבה להיותנו נשמעים לדבריו כענין שני' ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים (דברים ד ו). הענין השני מה הוא תכלית הבריאה הזאת והוא האדם, והראיה שלא נברא בתחלה אלא הקדים לו הקדמות, על זה אמר בראשית, ר"ל שהשכל יחלק העצמים ויפריד אותם, בתחלה דבר שאין בו לא תוספת ולא גרעון והם השמים והארץ והרקיע, ואחריו הצמחים שיש בהם תוספת ויש להם גרעון ואין להם הרגש, ואחר אלו בעלי חיים שבמים ובארץ בעלי הרגש, ואחריהם חי מדבר, לכך פתח בבראשית ר"ל כך ראוי שתהיה ראשית. הענין הג' לא אמר בראשית אלא בערך לאותן שעמדו על הר סיני אחר שכבר היה העולם מתוקן, אמר לנו אל תחשבו שהנמצאות עתה אין להם מחדש, אני שבראתי הכל מאין ובחרתי מין האדם ונתתי לו שכל מן העליונים מה שאין כן לזולתו, וכה"א להודיע לבני אדם גבורותיו (תהלים קמה יב). הענין הד' שיהא ענין בראשית והם ענפים עיקרם שמים וארץ, ואל נחשוב שהוא ברוך הוא יכול לברוא הענפים אבל לא העיקרים, בא להודיענו שהוא היה קודם שברא הכל לבדו, וכשרצה לחדש העולם בראו במאמרו וכה"א נוטה שמים לבדי רקע הארץ מאתי (ישעיה מד כד), דרוש מי אתי. הענין הה' נאמר בראשית בערך למה שברא בכל יום ויום, ור"ל בריאת שמים וארץ הקדמה לכל דבר, והרקיע ראשית לצמחים, והמאורות ראשית

* קטע זה מפירוש בראשית הובא ע"י ר' יחיא צ'אהרי בספרו "צדה לדרך". צ'אהרי שלב דברי רבינו בתוך דבריו עד שקשה להבחין היכן מסיימים דברי רבינו, גוסף על כך בתרגמו דברי רבינו נהג כבתוך שלו הוסיף וגרע ותקן כרצונו. ולא די כל הצער הזה אלא שבא ר' ש. א. ווערטהיימר ופרסמם, וגם הוא שפר ותקן הוסיף וחסר, ולא ידע לבור דברי רבינו לבדם, והוסיף בהם הרבה מדברי צ'אהרי. וכדי למעט בשבוסים העתקתי כאן קטעים אלה מתוך צדה לדרך. קטעים אחדים מהם מצאתים במקורם הערבי בספרו של מבשר הבבלי, תרגומים משם ונתתם בסוגרים מרובעים סמוך לקטעים המקבילים להם בדברי צ'אהרי. ויש שמחקתי דברי "צדה לדרך" וכתבתי כלשון רבינו בפירושו לאיוב, לפי שראיתי שצדה לדרך תקן כרצונו.

לכל בעלי חיים, ולולי שאמר בראשית להודיענו זאת לא היינו יודעים מי מאלו הקדמה לחבירו. הענין ה' שיהא ענין בראשית סותר לבעלי הקדמות כגון ארסטו וסיעתו שאמר העולם קדמון עד אין תכלית, לפי שאלו בעלי הפילוסופיא חכמים גדולים בחכמת התכונה וחכמת הטבע על אמתתם וחברו כמה ספרים, ובוזה הזהיר אותנו שלא יטעו אותנו בשתי הטעיות הגדולות, האחת שאומרים העולם קדמון, והשנית השגחת השי"ת אינה אלא עד גלגל הירח, וזו כפירה גדולה סותרת לכל התורה כולה, לכך פתח בראשית. הענין ה' בא להודיענו שאע"פ שתראו השמים גדולי הערך במדתם כפי מה שנתבאר במופת לבעלי חכמת התשבורת בשמים ובארץ אל תחשבו שהוצרכתי זמן רב לבריאתם, קורא אני אליהם יעמדו יחדו (ישעיה מח יג), ור"ל בראשית בזמן קטן שבזמנים בלי יגיעה, וכה"א לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו (שם מ כח), וכמו שאמרו ז"ל בהבראם בהא בראם, בתחלת בריאת הזמן והדעת קצרה לסבול זה השיעור, וכן דוד אומר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית אחר שפתח ה' אלתי גדלת מאד (תהלים קד), לכך פתח בבראשית. (ואמר הרב) כי יש תועלת גדולה בזכירת מעשה בראשית כי מתחלקת לארבעה חלקים עקריים בכל אחד מהן מה שנזכר כבר. בבריאת שמים וארץ לארבעה חלקים, הראשון שנעבוד אותו מאחר שהוא בראם, וכה"א עושה שמים וארץ את הים וכל אשר בהם (שם קמו ו), ונירא וגפחד ממנו לפי שהוא בעל היכולת הגמור כמו שאמר לאיוב ולכל היראים העובדים מאהבה, בבריאת הארץ, מי שם ממדיה כי תדע וכו' על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה, (איוב לח), ור"ל שהיא תלויה על בלימה ולא יוכל כן אלא הוא ברוך הוא וברוך שמו לכן ראוי וחובה עלינו לעבדו. הב' שלא נעבוד אותן מאחר שהם ברואים ידענו שהמחדש אותן יכול להחריבן וכה"א שאו לשמים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת (ישעיה נא ו), יצא מכלל דבריהם שהן צריכין אליו והוא אינו צריך להם ולא בראם אלא לכבודו אם כן אין ראוי לעבדם. הג' להאמין באותות הנעשים בשמים ובארץ, בנבואת יחזקאל נפתחו השמים (יחזקאל א א), ובארץ בבליעת קרח ותפתח הארץ את פיה (במדבר טז לב), ואחר שנאמין שהוא חדשם כ"ש שייחד בהם מקרים לעת הצורך בודאי נאמין אמונה שלמה. הד' שנשמע לעשות הצווין התלויים בהם, בשמים פנותינו לרוח מערבית בתפלותינו להדמות לצבא השמים כה"א וצבא השמים לך משתחווים (נחמיה ט ו), וכך עשה משה במשכן ושלמה במקדש שהיה הארון במערב, וישן ונפנה בין צפון לדרום. ובארץ אחר בנין הבית לא היו הכל פונים אלא למול ירושלים שנ' והתפללו אליו (ראה מ"א ח לה), ונאמר וכיון פתיחן ליה בעליתיה נגד ירושלם (דניאל ו יא). [נו' מבשר הבבלי, והיא הנכונה: והשמיענו בריאת היסודות לארבע תועליות, מהם שנקיים המצות שצונו בהם בשמים ובארץ, בשמים כגון הפניה לרוח מערב בשעת התפלה לפי שכך משתחווים המלאכים שנ' וצבא השמים לך משתחווים, וכן כשהקים משה את המשכן עשה פתחו ברוח מזרח שנ' והחוננים לפני המשכן קדמה וכו' (במדבר ג לח) והפניה אל המערב ובה היה הארון, וזה היה כל זמן שלא היה מקדש קבוע, אבל כשנבחר מקום בארץ להיות מקדש הרי הפנייה תהיה לצד אותו מקום]. ויאמר אלהים יהי אור, זה האור שנברא היה גדול הערך ומקומו היה בגלגל חמה, ואותו האור נודע בהליכתו שלשה ימים הראשונים שבמעשה בראשית שכתוב

בהן ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ויום שני ויום שלישי, ר"ל שנודע בו מדת יום ומדת לילה, ומה שאמרו ז"ל שהאור שנברא ביום ראשון גנוז הקב"ה לצדיקים לעתיד לבוא פירש הרב שכוונתם שהקב"ה יברא להם אור כיוצא בו, אבל זה בעצמו כבר נתחלק לכוכבים גופים חלוקים, וזה שעתיד להיות שיעורו יהיה כאותו האור שנברא ביום ראשון שהיה גדול ביותר בהיר ולא היה כח בנבראים להשתמש בו ולא לראותו, הלה תראה אותו החלק הנשאר ממנו בכוכב חמה אין כח בעין לראותו ק"ו אותו האור שעדין לא נתחלק אלא מקובץ במקום אחד, ולעתיד יהיה כח בצדיקים לראותו ולהשתמש בו שנ' אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה (תהלים צח יא), אור צדיקים ישמח (משלי יג ט), ליאור באור החיים (איוב לג ל). וחזר הרב להוציא ארבע תועליות במדת יום ומדת לילה, הראשון שנעבוד למי שבראן שהם מורים עליו יתברך וכה"א יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחזה דעת (תהלים יט ג). השני שנאמין באותות שנעשו באור ובחושך, במצרים היה חשך שלשה ימים לא ראו איש את אחיו (שמות י כג), והיה בו פלא שהיה לכל בני ישראל אור במושבותם. השלישי שלא נעבוד אותם אחר שידענו שהם נבראים וכן אמר איוב ויפת בסתר לבי ותשק ידי למו פי (איוב לא כז) וזה אחר שזכר האור, וכוונתו איני עושה כשאר הכופרים שהם משתחווים לחמה וללבנה כי ה"צאבה" כשרואים את השמש או הירח בחצי החדש כשהוא יקר הולך נושקים ידיהם לגדלו. הרביעי שנקבל המצות התלויות ביום ובלילה, מצות היום שתי תפלות האחת עד ארבע שעות ביום והשניה משבע עד שקיעת החמה, ותפלת ערבית כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר, נמצא שלא נשאר מן היום אלא שתי שעות חמישית וששית שאין בהן תפלה. ויאמר אלהים יהי רקיע, אמר הרב זה הרקיע למטה מהגלגלים וראיה מהפסוק השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע (תהלים יט ב) זה שלמטה מהם. ומסגולת זה הרקיע המטר והרעמים והברקים. וארבע תועליות בזכירת זה הרקיע שהוא סבת המטר, האחת לעבוד את ה' הבורא אותו וכה"א לאיוב מי פלג לשטף תעלה וכו' להמטיר על ארץ לא איש (איוב לח כה). השני שלא נעבוד את המטר או מה שנגדינו מן השמים היורד מהן המטר אחר שכבר ידענו שהם נבראים וכה"א איש בהבלי הגוים מגשימים ואם השמים יתנו רביבים (ירמיה יד כב). השלישי שנאמין באותות הבאות במטר כגון המבול ובכלל זה מהפכת סדום כענין שנ' וה' המטיר על סדום ועל עמורה (בראשית יט כד), וירידת המטר שלא בעתו על ידי שמואל הנביא כענין שנ' הלא קציר חטים היום (ש"א יב יז), ומניעתו על ידי אליהו שלש שנים בשומרון שנ' אם יהיה השנים האלה טל ומטר (מ"א יז א). הרביעי שנקבל מה שחייבו אותנו חז"ל בירידת המטר לקבל עול מלכותו ולברך על המטר הטוב והמטיב ועל הברקים ברוך עושה בראשית, והרעמים ברוך שכחו, ואם יעצר המטר חובה עלינו להתענות שלשה ימים או יותר כמפורש בתעניות ותוספת בתפלת צבור שש ברכות. ויאמר אלהים יקוו המים, וארבע תועליות בזכירת בריאת המים. הראשון שנעבוד למי שברא הגוף הגדול הזה ר"ל הים, ומנעו שלא יציף את העולם כשהיה שנ' ויסך בדלתים ים (איוב לח ח), בשומי ענן לבוש, תהום כלבוש כסיתו (תהלים קד ו). והשני שלא נעבוד את המים אחר שנודע לנו שהם ברואים ויש עליהם מושל מניע אותם כענין שנ' אשר שמתי חול

גבול לים (ירמיה ה כב). השלישי להאמין באותות שנעשו בים בקריעת ים סוף ויציאת מים מן הסלע, ונאמר מי שבראו יכול לחדש בו מה שירצה. והרביעי לקבל המצות שניתנו לנו במים, טהרת זב במי מעין ולשאר טמאים במי מקוה שהוא ארבעים סאה, ומים חיים לפרה אדומה ולסוטה ולמצורע כמפורש כל אחת מאלו המצות במקומן.

ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא, וארבע תועליות בזכירת בריאתם. הראשון לעבוד מי שבראן מתחלפים המראות והטעמים והשיעורים, יש מהם גבוה מאה אמה כארזים ויותר מזה ויש מהם קטן ביותר כגון האיזוב וכיוצא בו. והשני שלא נעבוד אותן לא בכללן ולא אחד מהן לכן הזהיר לא תטע לך אשרה כל עץ (דברים טז כא), ומזה המתקדשים והמטהרים אל הגנות (ישעיה סו יז) ר"ל לע"ז והזהיר אותנו שלא נטעה כמותם. והשלישי להאמין באותות הנעשות במקצת האילנות כמטה אהרן שכבר יבש ופרח וגמל שקדים, והמטה שנהפך לנחש, והסנה לא נשרף באש והקיקיון שבן לילה היה ובן לילה אבד, ונאמר מי שבראן יכול לחדש בהן מה שירצה. הרביעי שנקבל המצות התלויות בהן, בתחלת שני ערלה, ושלא נזרע שום זרע בשבת ושמטה ויובל, ושלא נזרע כלאים ושלא נחסום שור וכיוצא, ושנקבל בתבואה דין לקט שכחה ופיאה, ובגורן תרומה ומעשרות, וראשית מן העיסה והברכות לפני האכילה ואחריה.

ויאמר אלהים יהי מאורות, ארבע תועליות בזכירת המאורות במעשה בראשית, האחד שנעבוד למי שבראן מתחלפין בהלוכן, כי יש מהן גומר הלוכו בחודש כלבנה, ויש לששים שנה כשבתאי, ויש מהן גומר הלוכו לששת אלפים שנה והוא גלגל י"ב מזלות, והמהיר בכולן ערבות שהוא גומר הלוכו בכ"ד שעות שהן יום ולילה, וכה"א שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה (ישעיה מ כו) ר"ל שראוי לעבדו. השני שלא נעבוד אותם מאחר שהם ברואיו מוכרחין בהלוכן למי שבראן וכה"א ופן תשא עיניך השמימה (דברים ד יט). והשלישי שנאמין באותות שנעשו בהן כגון עמידת השמש ליהושע וחזרת השמש עשר מעלות לתוקיה, פרע מה שלוח בימי אחז שיום שמת בו אחז לא היה אלא שתי שעות אלה הם האותות שנעשו במאורות שראוי להאמין בהם לבד. הרביעי לקבל המצות התלויות במאורות כגון ברכת הלבנה בכל חדש וחדש מיום רביעי בחדש עד יום י"ד ליל ט"ו, ומצות התלויות בחמה בכל תקופה היודע אותה שעה מברך עושה בראשית, ובהן ג"כ מצות עיבור השנים לעת הצורך בזמן שבית המקדש קיים ובזמן שיש ב"ד הגדול שהיו אחר החרבן היו שם סמוכין והיו מעברין את השנים אם הוצרכו לכך. ויאמר אלהים ישרצו המים. יש תועלת בזכירת זאת הפרשה במעשה בראשית, האחד שנעבוד אותו מאחר שנודע לנו שהוא ברא התנינים הגדולים ועופות גדולים כנשר ופרס ועזניה וזולתם ועל זה נאמר מה רבו מעשיך ה' (תהלים קד כד). השני שלא נעבוד אותם מאחר שהם ברואים מחודשים, ואפילו לצורתם אסור לעבוד כמ"ש תבנית כל צפור כנף תבנית כל דגה אשר במים. השלישי שנאמין באותות אשר נעשו בהן שני' וימן ה' דג גדול לבלוע את יונה (יונה ב א), וזה פלא גדול שיעמוד אדם במעי דג שלשה ימים ושלשה לילות ולא ימות, והפלא השני שיצא משם בשלום. והנס שנעשה במין העוף אסיפתן אצל נח מעצמן בלי תחבולה ובלי ערמה. והרביעי לקבל המצות שניתנו בהן, בדגים

כל אשר לו סנפיר וקשקשת, ובעופות רוב אחד בשחיטה, ומצות מליקה לכהנים. ויאמר ה' תוצא הארץ נפש חיה למינה וכו' [קטע זה שבשוחו מאד בעל צדה לדרך והרש"א ווערטהיימר, והעתקתי כאן רק גוס' מבשר הבבלי: במה שהודיענו ה' שהוא ברא אלו הבעלי חיים המתלך והזוחל, ארבעה עיקרים הסובבים בכל מעשה בראשית, האחד שנעבדהו לפי שהוא ברא כל הגופים הללו, השני שלא נעבוד שום דבר מהם כיון שהם נבראים, השלישי שנאמין במופתים שיספר לנו שהוא עשאם בבעלי חיים ממאורעות שחדשם או בטלם, כגון הדבור שחדש בסמוך לאתון ושמעו בלעם כאלו הוא בלשונה שנ' ויפתח ה' את פי האתון], והרביעי שנקבל מה שנצטוינו בבהמות ובחיות את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו, וכל הדברים שצריכים לשחוט בהמה וחיה טהורה, וצריך באכילתן חמש בדיקות (א) כשנשחוט אחת מהן צריכה בדיקה בסכין יפה ובאמצע הצואר, (ב) שלא יהא בשחיטה אחת מתמש גבילות שלאחר מיתה, (ג) שנבדוק אותו בדיקה אחרת שמא יש בו אחת מן הטרפות באבריו הפנימיים, (ד) לנקותו מן החלב והחוטאים והקרומות שאסורין משום חלב, (ה) מליחתו והדחתו יפה עד שיסור טעם המלח ממנו ואח"כ יהיה ראוי לבשלו ולאכלו. ויאמר אלהים נעשה אדם, האחד מגיד לנו שהוא ברא את האדם וראוי לעבדו ונשמע דבריו כמ"ש הוא עשך ויכוננך (דברים לב ו) ואמר ידיך עשוני ויכוננוני (תהלים קיט עג). השני שלא נעבוד צורת האדם מאחר שהוא מחדש צריך הוא למי שיפיק צרכיו, השלישי שנאמין באותות ומופתים שנעשו בגוף האדם וגאמר מי שבראו יכול לחדש בגופו מה שירצה כמו מכת מצרים, ופלשתיים בטחורים, וקרח ועדתו ור"ג איש במגפה, וסיעת זמרי בשטים וכיוצא בהן, ותוספת ט"ו שנים לחזקתו וחיות בן הצרפתית ע"י אליהו ובן השונמית ע"י אלישע וכמו שיעד אותנו בתחית המתים לכל צדיק שנ' יחיו מתיך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר (ישעיה כו יט), הנני פותח את קברותיכם עמי (יחזקאל לו יג). וג"כ שנאמין שהוא יכול למנוע אותנו מתנועתינו הטבעית כמו שמנע ידי ירבעם שנ' וישלח ירבעם את ידו (מ"א יג ד) ואח"כ יבשה, ומנע חיל מלך ארם מלראות את אלישע, ואנשי סדום וילאו למצוא הפתח, וכיוצא באלה שהתחדשו בגוף האדם מילת לב לכולנו ומילת ערלה לזכרים. ועוד בגוף האדם מצות כבוד אב ואם ובעלי חכמה מפני שיבה תקום, ועל הריגת האדם נאמר לא תרצח. ומניעת בעילה אסורה והיא על שבעה דרכים, מה שאינו חי מדבר כגון הבהמה, ומחי מדבר והם הזכרים, ומן הנקבות הכופרות והן הגויות, ומן הנקבות המאמינות והיא אשת איש, ומן שאינן נשואות והן הקרובות, וממי שאינן קרובות בלא כתובה וקידושין, ומן הנשואות הנדה והזבה והיולדת וזולתן, ומה שיהיה חוץ מאלו הנזכרים היא מותרת מכל וכל. ומה שיהיה תלוי בגופינו כטומאת זב ומצורע ושאר דיני טומאה וטהרה ראוי שנקבל עלינו כל מה שנזכר לכבודו יתברך ויתעלה.

ויאמר ה' הנה נתתי לכם את כל עשב, תועלת המאמר הזה מתחלק לארבעה ענינים כמשפט כל מעשה בראשית. האחד שנעבוד את ה' הממציא לנו פרנסה כל אחד לפי מקומו, אנשי הודו פרנסתם האורז לעולם, ואחרים דגים ותמרים, ואחרים מיני קטניות, ורוב העולם בתבואה הידועה שהן חטים ושעורים וכה"א כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (במדבר ח ג), וב"ח נאמר עיני כל אליך

ישברו (תהלים קמה טו), ובהמות ועופות נאמר נותן לחם לכל בשר (שם קלו כה), נותן לבהמה לחמה (שם קמו ט). ובטורפות נאמר התצוד ללביא טרף (איוב לח לט), ליש אבד מבלי טרף (שם ד יא). והשני שלא לעבוד הכסף והזהב שאנו קונים בהם כל מיני מאכל אלא נאמר ברוך הנותן לנו ממקום שאין אנו מכירים וכה"א ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח יז). והשלישי שנאמין באותות שנעשו במחית האדם כגון משה רבינו שישב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לא אכל ולא שתה, ואליהו ג"כ ארבעים יום לא אכל ולא שתה שני' וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה (מ"א יט ח). וג"כ עוגת רצפים שנבראת לו דכתיב ויבט והנה מראשותיו עגת רצפים, והמן שנברא לאבותינו כל ארבעים שנה מה שלא היה כן לשום אומה ולשון, כל זה להודיענו שהוא יתברך מכין מזון לכל בריותיו וכה"א כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם. והרביעי שנקבל הצוים שנצטוונו בתבואת הארץ כמו שכתבנו לעיל. ובממון שלא נגנוב שום דבר משל אחרים בלא ידיעתם, ואם ידעו לא נעשוק ולא נגזול אותם, ולא נלוה ברבית, ולא בדין אונאת ממון, ולא קבלת שחד אפילו על נקי, ובכלל זה שלא נקבל תשורות ומתנות מהכופרים כמו שאמר אלישע חי' ה' אשר עמדתי לפניו אם אקח (מ"ב טז), ודניאל אמר לבוכדנצר מתנתך לך להיון ונבזביתך לאחרון הב (דניאל ה יז).

ואפשר שמעשה בראשית נזכר לשני ענינים גדולים. האחד שהשי"ת מדבר במה שעתידין ישראל להשתעבד לשום אומה מן האומות, והוא שראוי לנו לומר בדעתינו מאחר שהוא יתברך ברא את הכל והגביר עלינו אומה מן האומות ראוי לנו שלא נמרה את פי המלכות כי הוא המשפיל והמרים כמ"ש בימי נבוכדנצר אנכי עשיתי את הארץ (ישעיה מה יב) השני להאמין במה שיעד לנו שיחזיר המלכות לנו ויושיע אותנו מידי כל הקמים עלינו, ונאמר בודאי הוא בעל היכולת הוא שברא את כל העולם יכול לעשות בו כחפצו וכה"א כח מעשיו הגיד לעמו (תהלים קיא ו) ונאמר ולמאן די יצבא יתננה (דניאל ד יד). ומתחלת הספר ועד כאן ל"ג שם אלהים, האחד יורה על מציאות השי"ת, והל"ב כנגד ל"ב דבר שנבראו בששת ימי בראשית ואלו הן: שמים, וארץ, ותהו, ובוהו, חשך, רוח, ומים, אור, יום, לילה, רקיע, מלאכים, גיהנם, יבשה, ימים, דשא, עשב, עץ, גן, עדן, שמש, ירח, כוכבים, שרץ המים, עוף, תנינים, חיה, בהמה, חיתו ארץ, אדם, חוה, נפשות. הכל ל"ב. עוד כנגד אלו השמות הצעות החכמה ל"ג ואלו הן, הדברים מוצאים בארבעה ענינים במנין, בדבור, בכתב, בדעה. והמנין עשרה, והדבור והכתב מקיף בכ"ב אותיות ויתקבץ הכל בדעה הרי ל"ג. וכנגדן היו בעולם י"ב מזלות וארבעה יסודות, והמנין עשרה ושבעה כוכבי לכת הרי ל"ג. וכיוצא באלו בשנה י"ב חדש ושבעה ימים וארבע תקופות והמנין עשרה. ואולי זה הענין הוא שאמר בספר יצירה בל"ב גתיבות פליאות החכמה חקק ה' צבאות אלהי ישראל אלהים חיים אל שדי רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו ברא בו את עולמו בשלשה ספרים בספר וספור, עשר ספירות בלימה כ"ב אותיות, יסוד שלש אמות שבע כפולות וי"ב פשוטות ועזב הא' המשלים ל"ג לא' הקדמון במאמרו ואדון יחיד מושל בכולם. עד כאן מספר צדה לדרך.